

T-469п. 8

2551/87

П. ТИЧИНА

ПОХОРОН
ДРУГА

УКРАЇНСЬКЕ
ДЕРЖАВНЕ
ВИДАВНИЦТВО

75 коп.

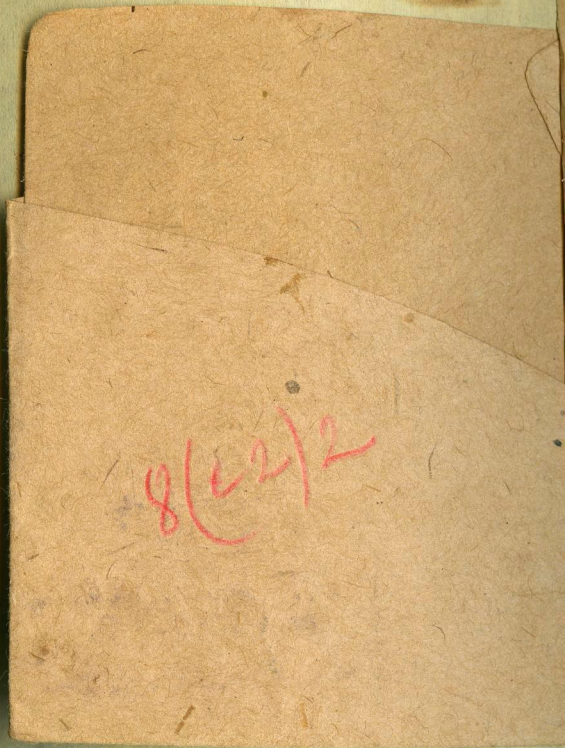
V.N. Karazin Kharkiv National University

7

00477702

4

8(42)2

469-П.А

П. ТИЧИНА

ПОХОРОН ДРУГА

ПРОВЕРЕНО
ЦНБ 1945

НАУКОВИ
БІБЛОТЕКА ХДУ
(інв. № 2557/90)

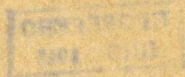
к

УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
КИЇВ 1945 ХАРКІВ

54

АНДРЕЙ П
НОЧОХОП
АТУЧА

Редактор М. Терещенко
Художник Н. Брязкун
П. ТЫЧИНА—Похорони друга
(На украинском языке)

БФ 00118, Зам. 751. 3/8 друк. арк. Підписано до друку 16.1 1945 р.
Тираж 10.000

Харків, Друкарня „Мистецтво“.

ВЖЕ сумно вечір колір свій міняв
з багряного на сизо-фіалковий.
Я синій сніг од хати відкидав
і зупинився... Синій, оркестровий
долинув плач до мене. Плакав він,
аж захлинався на сухім морозі:
то припадав зеленим до ялин,
що зверху червоніли при дорозі,
то глухо десь одлунював в саду.
І від луни в повітрі оддавало,
немов на тон не строючись в ладу,
там тисячі оркестрів разом грало,
міняючи мотиви...

*Усе мінляється, оновлюється, рветься,
у ранах кров'ю сходить, з туш в груди б'є,
замулюється мулом, порохом береться,
землі сирій всього себе передає.*

Над ким ті сурми плакали?
Чого тарілки дзвюкали?
І барабан як в груді бив—
хто вік свій одробив?

...Потухав
багряний колір. Водяно-зелена

світилась хмара. Мутно світ стояв—
немов він був просвічений з рентгена...
І я зірвався і побіг! Такий,
такий же вечір був тому й два роки,
як з другом я прощався. Кінь баский
подаленів тоді і зник... І строки
минули—вдарила війна. І друг
подав про себе вістку: вся ж країна
гордилась ним, який, немов той плуг,
в'оравсь у ворога! І кров зміна
круг нього по коліна піднялась...
Та друг мій, Ярослав, ще й після того
не раз був на устах усіх. Велась
жорстока боротьба за Харків. Строго
його оточували наші. Все ж
нерівні були сили, й Ярославу
прийшлося битись в загравах пожеж
всю ніч проти восьми. Ще більшу славу
він заслужив собі, як врятував
людей, що їх збирались саме вішати
фашисти. З військом він одвоював
село, та й сам погинув...

Злішать, злішать
меве ця смерть навчає! Вранці я
по радіо про тебе, о мій друже,
почув—і враз в очах моїх твоя
труна заколихалась... Дуже, дуже
хотів би я тебе—хоча б в труні,
хоч мертвого побачить!

Усе міняється, оновлюється, рветься...

...І хитався
передо мною катафалк як в сні.
Процесію догнавши, я вглядався
у гроб закритий, хоч і добре знав,

що Ярослав не тут: його ховають
без мене... там... на фронті! Й зарідав
оркестр ізнов.

*Усе мінляється, оновлюється, рветься,
усе в нові на світі форми переходить.*

І дивно! Сурми грають,
військові йдуть в процесії, а я
(ніяк подвоеності не позбавлюсь!)
дивлюсь, як бурякова течія
зника на заході... І не цікавлюсь—

Над ким ці сурми плакали?
Чого тарілки дзвякали?
І барабан як в груди бив—
хто вік свій одробив?

Та хто ж—хіба потрібно тут питать?
В труні цій воїн—значить той, хто волю,
країни волю боронив! Світать
від нас же стало на весь світ. По полю—
такого розцвіло було квіток!—
братерства й дружби... Вже зоря слов'янства
й на Захід сяяла... І ось—не в строк
знялось виття німецького поганства.

Шарпнуло кігтями—і без остач
усіх нас зачепило... Сумно грають
в оркестрі—а мені здається: плач
це з України... Сурми хай ридають!
Хай розговорять горе удови,
і матері, що йдуть за гробом, тужать,
і плачуть—руки простягають... Ви!
Трикляті гітлерівці! Не подужать
все 'дно вам нас, ніколи! Та за що ж

ви мучите народ безвинний? Може
од нас ви вищі? благородніш? Лож!
Собаці благородство не допоможе, —
тим більше вовку.

... Мов на лапах вовк—
на заході ощирилася туча.

Упали сумерки. Оркестр замовк
і стало тихо. Рота Всевобуча
назустріч нам пройшла. Повезли он
білизну в госпіталь на санях. Діти
з собакою пробігли. В хриплий тон
забуд загув і стих. Взяло темніти.
І місто на очах мінілось. Сніг
на вулиці одсвічував фосфором.
Від ліхтаря процесії все біг
вперед промінчик... Сум мене наліг—
і реквієм душа співала хором.

Усе міняється, оновлюється, рветься,
у ранах кров'ю сходить, з туги в груди б'є,
замулюється мулом, порохом береться,
землі сирій всього себе передає.

Усе в нові на світі форми переходить,
перебуває в тьмі—й на сонці як в раю.
Із краю в край людина світ весь перебродить,
щоб цілу вічність знов одлежувать свою.

І кожен день, і кожну годину
розгортуються й закривається земля.
І перемелює вона в зубах людину,
як випадкова із хаосу змія.

Та ні, життя тримає строгу послідовність,
і що здається хаосом—є тонкий лад.
В історію поглянь: до боротьби готовність
одсвічує тобі од всіх її свічад.

Готовність стать на битву за свою свободу
народом гнобленим й безправному рабу.
В безсмертя не увійдеш, як не знайдеш броду,
щоб перебрести через правди боротьбу.

Й сама земля—не є змія, а рідна мати,
яка тебе всяк час і носить і глядить...
Законів боротьби нікому не зламати,
закони материнства не перемінить.

І те, що в світі рух іде стрибком, не плавко,
говорить нам: Іди! Лиш наша вірна путь.
П'єш кров, Німеччино, ти, гітлерівська п'явко?
Ще буде—не турбуйсь!—води тобі
не подадуть.

І здохнеш без води. Народ твій зостанеться,
який, як сам не раб, прокинеться ж
до боротьби.

Усе міняється, оновлюється, рветься,
до світлої іде народоловної доби.

Тобі в крадіжечках—як злодію ведеться.
Та попадешся ж ти, обскубана, як птах.
Усе міняється, виліплюється, мнеться,
мов глина творчая у скульптора в руках.

А скульптор—сам народ, який стоїть,
не гнеться,
хоч ти його й спішиш рабом своїм зробиць.
Усе підводиться, встає, росте й сміється,
і мертвому тобі—живих нас не убить.

...Оркестр загррав. В заулочок якийсь
процесія вся наша повернула—
і блиснули вогні завода... Ввись
зробилось якомсь вище: світлі дула

прожекторів урізались аж ген
у вишину — й пересуватись стали...
Обапол, наче китиці знамен,
з засніжених ялин униз звисали
обривки глиці.

*Усе міняється, оновлюється, рветься,
у ранах кров'ю сходить, з туги в груди б'є,
замулюється мулом, порохом береться,
а потім знов зеленим спід землі встает.*

А! Та ось уже
й кладовище. Спинили коней. Ніжно
взяли труну на руки. (Мов драже —
посипалась крупа з дерев, і сніжно
скотилася із віка). Взяв і я
труну піддержувать плечем. Несли ми,
а нас все обганяли (бо життя
спішило) — хто з вірьовками важкими,
хто з заступом. І кожен угрузав
в снігу, — як грузли й ми. Все ж темнотою
дійшли ми якось між хрестами. Брав
мороз на ніч. Ми з ношею святою
добралися до ями й, знявши з плеч
труну, поставили її на глину,
що од країв була.

— Червоний меч! —
тут виступив промовець: — всю країну!
боронить од фашиста! (Ближній гай
враз зашумів. Упала з криком жінка:
— Труну одкрийте!.. Синку! ручку дай!..
О, що зробила вам моя дитинка?
...І друга вслід зайшла — та не плачем,
а реготом ридання: — Ой, проснися,
Степаночку, проснись!)

— Оцим мечем! —
промовець знов: — повинна одсіктися
тєвтона голова! На бій стає
вся наша техніка, живії сили.
Нам Коста Надич руку подає
із Югославії! Вже задзвонили
повстанці на розбор святих тих
ножів у Польщі! Бачка, Закарпаття
кипить... Народу гнів ніяк не стих
і в Чехії. Там розлетівся в шмаття
вже не один тиран... Братове! Жить
в віках той житиме, хто Батьківщину
обороняв!

Промовець стих на мить,
на гроб вказав і мовив: „За Україну
замучено Степана... що й не взнать.
І от привезено його додому.
(При цих словах знов почали ридать
дружина й мати. В мороці нічному
стояли ми як тіні. Мовчазний
мороз нам душу пропікав). Герої
не знають страху! Подвиг їх ясний
нас заклика: На ворога! До зброї!“

Тут гримнув залп. Зчинилося таке,
мов буря всіх крилом своїм торкнула.
І плач, і крик, і стогін... І важке
щось попливло у землю... І ковтнула
його могила. Й сипать почали
на нього груддя. Й глухо стугоніла
труна. І крики змішані були
з риданнями оркестра. Лиш ясніла
у небі зірка...:

А сурми сумно плакали.
Тарілки дзвінко дзвюкали.
І барабан як в груді бив:
ти славно вік свій одробив.

...Й виплакався ж я!
Не знав: коли і з ким я повертався.
Фосфором блискотіла вся земля...
І реквієм в душі моїй співався: —

*Усе мінляється, оновлюється, рветься,
у ранах кров'ю сходить, з туги в груді б'є,
замулюється мулом, порохом береться,
а потім знов зеленим спід землі встає.*

І як додому я вернувсь: в дворі
в снігу стирчала ще моя лопата.
І прегірка
була темнотна тиша. Лиш вгорі
зеленкувата
блищала зірка...
Блищи, світи і сяй! Ми діждемось,
як заступом своїм в тісну могилу
всіх звірів закопаємо. Ось-ось
їх перекинем силу!..

Усе підводиться, встає, росте й сміється.

Ми биться будемо, бо ми живі.
І мстити ворогу не перестанем.
Аж поки на фашистській голові
ногою ми не станем.

Хоча і тяжко нам,
хоча й болючі жертви, —
ми не дамо себе врагам
пожертви!

Я ні до кого в хаті не озвався:
на тверду постіль кинувсь, щоб заснути.
...І катафалк ув очах колихавсь, —
і було чути —

Усе підводиться, встає, росте й сміється.

І було чути —

*Усе в нові на світі форми переходить
і мертвому тобі — живих нас не убить.*

І наче вже Степан устав і ходить,
і Ярослав із ним. Весна! Блакить!
У поле трактори ідуть. І в'ється
співучий жайворон. І молоде
іzza гори на конях покоління
летить сюди. І той, хто їх веде,
говорить: — Вашого уміння
од вас ми позичаємо тепер —
бороти ворога. Стражданням, горем
болів народ. Але народ не вмер —
і німця ми поборемо, побореми!
І наче всі, напившись води,
що винесла їм мати Ярослава
й Степана мати, знов свої ряди
зімкнули й полетіли в бій! І слава
їх супроводила — вгорі, вгорі
аеропланами...

Та тут зненацька
збудився я. Ой, темно ж! Ніч. В старі,
в тонкій стіні стукала хижацька
рука сухого суховія. Сніг
по шибці шарудів... О, що це! Де я?
І раптом все згадав. І вже не міг
склепити вій. Могутня ідея

свободи й справедливості життя
мене піднесла, як в руках дитя,—
і стало видно все, мов на долоні.
Ще будем жити ми — і ти і я!
Ще пов'ємось як плющ по тій колоні!
Міста ще відбудуєм, ще сади
посадимо, піднімем особовість.
Так згинь же, дух фашистської орди!
Ізгинь і не плямуй людини совість!

Чого ти став, проклятий, на путі?
До чого сатанинська арена
знущань твоїх? Ти ж мертвий у житті.
Ти ж мертвий!

І моторошно в темноті
буран завив як та сирена...

Послухавши хвилину, знов я ліг.
І так схотілось до Дніпра-Славути!
Зашарудів по шибці сніг...
І було чути —

Як сурми там десь плакали,
тарілки тихо дзвюкали,
і барабан все глухо бив.
Ти славно —
вік —
одробив...

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВА

БІБЛІОТЕКА ХДУ

№ 2557/92

